

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОЇ РОБОТИ У ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

А Представлені результати формувального етапу експерименту щодо реалізації цілісного, поетапного процесу формування у майбутніх учителів фізичної культури готовності до організації фізкультурно-спортивної роботи у загальноосвітніх навчальних закладах.

Ключові слова: майбутні учителі фізичної культури, компоненти готовності, експериментальне дослідження, результати.

Постановка проблеми. Необхідність підготовки кваліфікованих фахівців з фізичної культури і спорту потребує змін у системі освіти, що буде спрямована на підготовку таких фахівців, які здатні переорієнтувати існуючу систему фізичного виховання із звичайного забезпечення потреб організму учнів у руховій активності на вдосконалення особистості шляхом гармонійного розвитку фізичних, психічних і духовних якостей засобами фізкультурних і спортивних заходів, із метою формування у школярів позитивного ставлення до занять фізичною культурою і спортом, формування здорового способу життя молоді, створення умов для забезпечення оптимальної рухової активності підростаючого покоління з урахуванням стану їхнього здоров'я, рівня фізичного та психічного розвитку, залучення обдарованих учнів до дитячо-юнацького спорту.

Нині науковці та педагоги переглядають традиційну систему навчання та розробляють нові підходи щодо професійної підготовки фахівців освітньої галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значну увагу проблемам підготовки майбутніх учителів до позакласної та позашкільної роботи приділили Л. Ареф'єва [1], Є. Захаріна [3] та ін.; окремі аспекти фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи досліджували А. Граф [2], Л. Іванова [4], Я. Ніфака [5] та ін. Проблема формування у майбутніх учителів фізичної культури готовності до організації фізкультурно-спортивної роботи у загальноосвітніх навчальних закладах (ЗНЗ) не нова, у той же час не було цілісного дослідження цього процесу.

Формулювання мети дослідження – експериментально перевірити цілісний, поетапний процес формування у майбутніх учителів фізичної культури готовності до організації фізкультурно-спортивної роботи у ЗНЗ.

Виклад основного матеріалу. У процесі експериментальної перевірки розробленого цілісного процесу формування у майбутніх учителів фізичної культури готовності до організації фізкультурно-спортивної роботи у ЗНЗ у єдності етапів: мотиваційно-ціннісного (I курс навчання), практично-діяльнісного (II–III курси навчання), самостійно-творчого (IV–V курси навчання). Крім того, створення комплексу педагогічних умов для реалізації забезпечення спільних зусиль викладачів різних дисциплін щодо формування у майбутніх учителів фізичної культури готовності до організації фізкультурно-спортивної роботи у ЗНЗ; педагогічно доцільне поєднання теорії і практики, використання потенціалу навчальних і виробничих практик; формування позитивного стилю співробітництва і співтворчості студентів і викладачів при оптимальному поєднанні самостійності й активності майбутніх учителів фізичної культури з педагогічним керівництвом. Нами було зроблене припущення про те, що отримані результати підтверджують вірогідність висунутої гіпотези.

Підвищення ефективності формування готовності у майбутніх учителів фізичної культури до організації фізкультурно-спортивної роботи у ЗНЗ передбачає теоретичне обґрунтування єдності виявлених нами етапів цілісного процесу, що враховує сучасні вимоги до професійних знань, умінь і навичок майбутніх учителів фізичної культури як організаторів фізкультурно-спортивної роботи, обґрунтування комплексу педагогічних умов, спрямованих на створення позитивної мотивації студентів на досягнення успіху у даному виді роботи і ціннісного ставлення до неї, що забезпечує творчий підхід і реалізацію фахового самовизначення, саморозвитку і самовдосконалення майбутніх учителів фізичної культури.

Ефективність експериментального дослідження щодо формування у майбутніх учителів фізичної культури готовності до організації фізкультурно-спортивної роботи у ЗНЗ перевірялась за такими напрямками: установлення ефективності цілісного, поетапного процесу, впливу визначеного комплексу педагогічних умов на ефективність процесу, визначення рівнів сформованості структурних компонентів (мотиваційно-ціннісного, когнітивного, діяльнісного, рефлексивного) фахової готовності.

До експериментальної роботи були залучені студенти факультетів фізичного виховання, було обрано експериментальну групу (ЕГ), до якої ввійшли 261 особа, та контрольну групу (КГ), до якої ввійшли 273 особи, загальна кількість студентів складала 534 особи.

Із метою визначення рівня мотивації студентів до навчального процесу і рівня їхнього ціннісного ставлення до майбутньої професійної діяльності, тобто для визначення рівня сформованості мотива-

цінно-ціннісного компоненту готовності до організації фізкультурно-спортивної роботи у ЗНЗ, були підібрані методики: «Діагностика рівня професійної спрямованості студентів» за Т. Дубовицькою, методика «Ціннісні орієнтації» за М. Рокіч.

При діагностуванні когнітивного компоненту керувалися результатами навчальної діяльності (усного і письмового опитування) студентів, бесідами з ними, проведених зрізів знань, самостійних, контрольних і творчих робіт. Ми використовували метод аналізу з метою визначення рівня фахових знань, необхідних для організації фізкультурно-спортивної роботи у ЗНЗ, урахували при цьому конкретність, глибину, системність, узагальненість, міцність знань.

З метою визначення рівня знань майбутніх учителів фізичної культури, здійснювали співвідношення набраних балів студентами (Е) до еталонної рейтингової оцінки (Е_{етал.}), яка становила максимальну кількість балів, які майбутній фахівець міг набрати за виконане завдання:

$$K_3 = \frac{E}{E(\text{етал.})} \cdot 100,$$

де K_3 – коефіцієнт засвоєння;

Е – кількість набраних студентом балів за виконане завдання;

Е_(етал.) – максимальна кількість балів (еталонна рейтингова оцінка).

Отриманні дані співставляли із низьким, середнім і високим рівнем сформованості когнітивного компоненту готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації фізкультурно-спортивної роботи у ЗНЗ (табл. 1):

Таблиця 1.

Визначення рівнів сформованості когнітивного компоненту готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації фізкультурно-спортивної роботи у ЗНЗ

Рівні сформованості когнітивного компоненту	низький	середній	високий
K_3	<40%	>40-70%	>70%

Визначення рівня сформованості діяльнісного компоненту здійснювали за допомогою завдань, які, окрім навчальної, виконували контрольну функцію. Оскільки важливою складовою експериментальної роботи було формування можливостей майбутнього фахівця здійснювати самооцінку, пропонували їм листи самооцінки вмінь і навичок з організації фізкультурно-спортивної роботи у ЗНЗ, результати якого співставляли з оцінкою експертів.

З метою оцінювання рівня сформованості рефлексивного компоненту готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації фізкультурно-спортивної роботи у ЗНЗ використовували методику О. Анісімова «Визначення рівня рефлексії».

Діагностика мотиваційно-ціннісного, когнітивного, діяльнісного та рефлексивного компонентів

проводилась відповідно до розроблених критеріїв сформованості готовності до організації фізкультурно-спортивної роботи у ЗНЗ.

Для порівняння рівнів сформованості компонентів готовності майбутніх учителів фізичної культури контрольної та експериментальної груп до організації фізкультурно-спортивної роботи у ЗНЗ використовували χ^2 -критерій, спостережене значення критерію χ^2 -квадрат визначали за формулою:

$$\chi^2 = \sum \left[\frac{(f'_E - f'_K)^2}{f'_K} \right],$$

де f'_E – відносна частота інтервалу одного ряду;
 f'_K – відносна частота інтервалу другого ряду.

При довірчій імовірності $p=0,99$, $c=3$, ступенів свободи $c-1=2$, $\chi^2_{\text{крит.}}=9,21$.

Узагальнені результати формувального експерименту сформованості рівнів готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації фізкультурно-спортивної роботи у ЗНЗ у відповідності до етапів процесу подано у табл. 2.

При довірчій імовірності $p=0,99$, $c=3$, ступенів свободи $c-1=2$, $\chi^2_{\text{крит.}}=9,21$. Порівняння рівнів сформованості компонентів готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації фізкультурно-спортивної роботи у ЗНЗ в експериментальних і контрольних групах показало, що для всіх компонентів готовності, на всіх етапах процесу $\chi^2_{\text{спост.}} > \chi^2_{\text{крит.}}$. У ході дослідження була встановлена динаміка позитивних змін рівнів сформованості всіх компонентів готовності. Статистичне оброблення даних рівнів сформованості компонентів готовності студентів дозволяє зробити висновок, що експериментальний процес формування у майбутніх учителів фізичної культури готовності до організації фізкультурно-спортивної роботи у ЗНЗ забезпечують статистично значимі (на рівні 99% за χ^2 -критерієм) відмінності результатів.

Висновки. У процесі експериментального дослідження знайшла підтвердження гіпотеза про те, що успішному формуванню у майбутніх учителів фізичної культури готовності до організації фізкультурно-спортивної роботи у ЗНЗ сприяє цілісний процес у єдності етапів (мотиваційно-ціннісного, практично-діяльнісного, самостійно-творчого) та комплекс педагогічних умов його реалізації: забезпечення спільних зусиль викладачів різних дисциплін для формування у майбутніх учителів фізичної культури готовності до організації фізкультурно-спортивної роботи у ЗНЗ; педагогічно доцільне поєднання теорії і практики, використання потенціалу навчальних і виробничих практик; формування позитивного стилю співробітництва і співтворчості студентів і викладачів при оптимальному поєднанні самостійності й активності майбутніх учителів фізичної культури з педагогічним керівництвом.

Перспективу подальшого дослідження бачимо у використанні результатів дослідження у навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів для підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Таблиця 2.

Показники сформованості рівнів готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації фізкультурно-спортивної роботи у ЗНЗ у відповідності до етапів процесу (%)

Компоненти готовності	Рівень												χ ²
	Низький				Середній				Високий				
	ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		
	Кількість студентів	%	Кількість студентів	%	Кількість студентів	%	Кількість студентів	%	Кількість студентів	%	Кількість студентів	%	
Мотиваційно-ціннісний етап (I курс навчання)													
Мотиваційно-ціннісний	74	28,4	150	55	124	47,5	87	31,8	63	24,1	36	13,2	29,61
Когнітивний	132	50,6	183	67	94	36	71	26	35	13,4	19	7	13,71
Діяльнісний	146	55,9	201	73,6	89	34,1	59	21,6	26	10	13	4,8	13,71
Рефлексивний	153	58,6	202	74	76	29,1	57	20,9	32	12,3	14	5,1	16,58
Загальний показник (%)	–	48,4	–	67,4	–	36,7	–	25,1	–	14,9	–	7,5	–
Практично-діяльнісний етап (II-III курси навчання)													
Мотиваційно-ціннісний	24	9,2	131	48	146	55,9	101	37	91	34,9	41	15	52,35
Когнітивний	77	29,5	164	60,1	126	48,3	88	32,2	58	22,2	21	7,7	50,93
Діяльнісний	94	36	171	62,6	115	44,1	80	29,3	52	19,9	22	8,1	35,97
Рефлексивний	103	39,5	169	61,9	109	41,8	81	29,7	49	18,7	23	8,4	25,66
Загальний показник (%)	–	28,6	–	58,1	–	47,5	–	32,1	–	23,9	–	9,8	–
Кінець експерименту													
Мотиваційно-ціннісний	19	7,2	98	35,9	86	33	121	44,3	156	59,8	54	19,8	104,63
Когнітивний	18	6,9	102	37,4	182	65,9	145	53,1	71	27,2	26	9,5	60,94
Діяльнісний	22	8,4	91	33,3	112	42,9	146	53,5	127	48,7	36	13,2	116,19
Рефлексивний	26	10	104	38,1	104	39,8	140	51,3	131	50,2	29	10,6	171,24
Загальний показник (%)	–	8,1	–	36,2	–	45,4	–	50,5	–	46,5	–	13,3	–

Список використаних джерел

- Арефьева, Л. П. Подготовка будущих учителей физической культуры до позакаласної виховної роботи у старшій школі / автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Л.П. Арефьева. – Київ, 2010. – 24 с.
- Граф, А.Г. Повышение эффективности подготовки учителя физического воспитания к организации внешкольной спортивно-массовой работы : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Анатолий Георгиевич Граф. – Ленинград, 1983. – 213 с.
- Захарина, С. А. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури до позакаласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи в умовах сучасної парадигми освіти / С. А. Захарина // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології. – 2011. – № 2. – С. 247–251.
- Іванова, Л.І. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями загальноосвітніх навчальних закладів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Любов Іванівна Іванова. – Київ, 2007. – 198 с.
- Ніфака, Я.М. Підготовка студентів факультету фізичної культури до фізкультурно-оздоровчої роботи (на прикладі плавання) : автореф. на здобуття наук. ступ. канд. наук з фіз. вих. і спорту : спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / Я.М. Ніфака. – Луцьк, 2000. – 16 с.

Дата надходження авторського оригіналу : 06.01.2015

Зайцева Ю. В. Формирование готовности будущих учителей к организации физкультурно-спортивной работы в общеобразовательных учебных заведениях.

А Представлены результаты формирующего этапа эксперимента по реализации целостного, поэтапного процесса формирования у будущих учителей физической культуры готовности к организации физкультурно-спортивной работы в общеобразовательных учебных заведениях.

Ключевые слова: будущие учителя физической культуры, компоненты готовности, экспериментальное исследование, результаты.

Zaitseva Y. V. The formation of future teachers' readiness for the organization of physical training and sports work in secondary educational establishments.

S The results of the forming stage of the experiment on the implementation of holistic, phased process of future physical training teachers' formation of readiness for the organization of physical training and sports work in secondary educational establishments.

Key words: future physical training teachers, components of readiness, experimental study, results.